

Jong geleerd is oud gedaan?
Engels in het Nederlandse basisonderwijs

Nadine Oosterveer
3726290

Bacheloreindwerkstuk
Taalwetenschap
Faculteit Geesteswetenschappen
Universiteit Utrecht

Begeleider: Peter Coopmans
Tweede lezer: Martin Everaert
April 2015

Dit eindwerkstuk vormt de afsluiting van mijn periode als student Taalwetenschap aan de Universiteit Utrecht. De afgelopen vier jaar heb ik veel interessante vakken gevolgd en heb ik mijn kennis, zowel over taal als over mijzelf, vergroot.

Het werkstuk dat nu voor u ligt is ontstaan uit mijn interesse voor de Engelse taal en het onderwijs. Met zowel een grootvader als een moeder in het onderwijs lijkt mijn interesse voor dat laatste bijna genetisch bepaald. Mijn liefde voor de Engelse taal, die zijn oorsprong vind in de Engelse lessen op mijn eigen basisschool, is de afgelopen jaren versterkt omdat ik naast de bachelor Taalwetenschap ook de bachelor Engelse Taal & Cultuur ben gaan doen. Dat ik deze twee interessegebieden in dit eindwerkstuk kon combineren kwam dus mooi uit!

Omdat een eindwerkstuk nogal een project is, kun je niet alles alleen doen. Ik wil graag mijn begeleider Peter Coopmans bedanken voor zijn goede ideeën, het aandragen van nieuwe invalshoeken en zijn nuttige commentaar. Verder gaat mijn dank uit naar alle directeuren, directrices en docenten die hun kostbare tijd hebben besteed aan het invullen van mijn vragenlijst. Zonder hun hulp was er geen onderzoek en zonder onderzoek was er geen eindwerkstuk. Tot slot wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor hun luisterend oor, hun goede adviezen en bemoedigende woorden.

Ik wens u veel leesplezier!

Nadine Oosterveer

Utrecht, 23 april 2015

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Theoretisch kader	5
3. Onderzoek	11
3.1 Onderzoeksopzet	11
3.2 Respondenten	13
4. Resultaten	15
5. Discussie	19
6. Oordeel en aanbevelingen	21
7. Conclusie	23
Bronnenlijst	24
Appendices	26
Appendix A – Vragenlijst Basisscholen	26
Appendix B – Ingevulde vragenlijsten basisscholen (anoniem)	28
Appendix C - Overige scholeninformatie; Engels vanaf groep 5	43
Appendix D - Overige scholeninformatie; Engels vanaf groep 7	46

1. Inleiding

Volgend jaar is het dertig jaar geleden dat Engels een verplicht vak werd in het basisonderwijs. Sinds 1 augustus 1986 krijgen alle kinderen in het primair onderwijs les in deze vreemde taal. De overwegingen om het vak destijds te verplichten waren verschillend van aard; zowel het belang van Engels als lingua franca als het creëren van een basis voor het voortgezet onderwijs waren toentertijd redenen voor het invoeren van Engels in het basisonderwijs, ook wel Eibo genoemd (Thijs, Trimbos, Tuin, Bodde en De Graaff, 2011). De meeste basisscholen begonnen destijds met het aanbieden van Engels vanaf groep 7. Tegenwoordig zijn er echter ook scholen die in lagere groepen, dus vanaf een jongere leeftijd, Engelse lessen aanbieden. Sommige scholen doen dit vanaf groep 3 of groep 5, maar er zijn in Nederland ook bijna 900 scholen die al in groep 1 beginnen met (een vorm van) Engelse les.¹

Naar aanleiding van deze verschillende startmomenten vroeg ik mij af of de Engelse lesprogramma's op scholen ook een grote verscheidenheid zouden laten zien en welke redenen scholen hebben om voor een bepaald curriculum te kiezen. Daarom wil ik in deze studie proberen de volgende hoofdvraag te beantwoorden:

Welke visie hebben scholen op het (vroeg) aanbieden van de Engelse taal in het basisonderwijs en hoe beïnvloedt deze visie hun lesprogramma?

Aan de hand van een inventariserend onderzoek zal ik proberen te achterhalen waarom scholen ervoor kiezen om vanaf een bepaalde groep te beginnen met het aanbieden van de Engelse taal en kijken naar de manier waarop zij dit doen. Baseren scholen hun keuze op wetenschappelijke onderzoeken, hebben zij hier hun eigen ideeën over, moeten ze wellicht aan de wensen van ouders voldoen of gaat het om een combinatie van factoren? Verder zal ik bekijken of eerder beginnen met het aanbieden van de Engelse taal ook gepaard gaat met andere lesmethoden. Daarnaast stel ik mij de vraag of het in de Engelse lessen vooral draait om communicatie of dat er ook al aandacht is voor de meer formele kant van de taal, zoals de grammatica. Het uiteindelijke doel van deze studie is om aan de hand van deze en andere vragen vast te stellen of de praktijk enigszins overeenkomt met wat er in de wetenschappelijke literatuur bekend is over het aanbieden van Engels als vreemde taal.

Om deze vaststelling te kunnen doen zal ik allereerst een theoretisch kader schetsen waarin verder wordt ingegaan op onder andere de effecten van tweetaligheid, overwegingen over de beste beginleeftijd voor tweedetaalverwerving, eerdere onderzoeken naar Engels in

¹ Cijfers gebaseerd op de lijst van VVTO-scholen van het Europees Platform: <http://www.europeesplatform.nl/vvto/scholen/>

het Nederlandse basisonderwijs en de vormgeving van leermethodes voor VVTO (vroegvreemdetalenonderwijs). Na deze wetenschappelijke achtergrond volgt het inventariserende onderzoek. De resultaten van de inventarisatie zullen vervolgens worden bediscussieerd aan de hand van de literatuur uit het theoretisch kader. Hierna zal ik aan de hand van de wetenschappelijke literatuur en de resultaten van het onderzoek mijn eigen mening over het Engels in het huidige basisonderwijs formuleren en proberen vast te stellen op welke punten het Engelse-talenonderwijs eventueel nog verbeterd zou kunnen worden.

2. Theoretisch kader

“Jong geleerd is oud gedaan” is een bekend Nederlands spreekwoord. Dit spreekwoord stelt dat als men jonger begint met het aanleren van een vaardigheid of gewoonte, deze vaardigheid of gewoonte uiteindelijk sterker wordt ontwikkelt. Eén van de vaardigheden (als je deze als zodanig kunt beschouwen) die ieder mens – enkele unieke gevallen uitgezonderd – vroeg begint te ontwikkelen, is het taalvermogen. Wat betreft deze eerste taalverwerving kan men spreken van de Critical Period Hypothesis. Deze hypothese werd voor het eerst opgesteld door Lenneberg (1967) en behelst het idee dat de periode waarin taal op een natuurlijke manier verworven kan worden biologisch beperkt is. Wanneer een kind voor een bepaalde leeftijd geen taal leert, zal hij deze volgens de Critical Period Hypothesis ook nooit meer (goed) kunnen leren (Hoff, 2014, pp. 46 – 47). Lenneberg schatte dat de kritieke periode voor taalverwerving eindigde rond het begin van de puberteit (Lenneberg, 1967, p. 180). Voor taal zou “jong niet geleerd” dus “oud niet gedaan” als gevolg hebben. Een volgende vraag is dan hoe dit zit met het leren van een tweede taal. Kan men als late(re) tweedetaalleerder ooit een moedertaalniveau bereiken? Is er ook bij tweedetaalverwerving sprake van een Critical Period of is het meer een constante afname in het vermogen taal te leren? En indien één van deze twee situaties het geval is, geldt dit dan voor alle aspecten van het leren van de vreemde taal? Of zijn er verschillen te zien tussen het aanleren van bijvoorbeeld het lexicon, de grammatica of het fonologische systeem?

Er is veel onderzoek gedaan naar de Critical Period Hypothesis met betrekking tot het leren van een tweede taal. Johnson en Newport (1989) onderzochten Chinese en Koreaanse native speakers in Amerika. Deze proefpersonen waren tussen de 3 en 39 jaar oud toen ze naar de VS verhuisden en hadden daar allen minimaal drie jaar voor het begin van het onderzoek onafgebroken gewoond. In het onderzoek werd de proefpersonen gevraagd een grammaticaliteitsoordeeltaak uit te voeren. Van gesproken zinnen moesten zij beoordelen of deze grammaticaal klopten. Er werden hierbij twaalf grammatica-onderdelen getest, met betrekking tot onder andere werkwoordstijden, vraagzinnen, woordvolgorde en meervoudsvormen. Uit het onderzoek bleek dat alleen de proefpersonen die tussen hun derde en zevende naar de VS waren gekomen even goed presteerden als de controlegroep van native speakers. Alle proefpersonen die 8 jaar of ouder waren bij het begin van hun onderdompeling in de Engelse taal presteerden significant minder goed dan de native speakers. Wat betreft grammatica lijkt dit experiment het idee te ondersteunen dat er een kritieke periode bestaat voor het compleet en tot moedertaalniveau verwerven van een tweede taal. Bovendien lijkt in

de resultaten van dit onderzoek de leeftijdsgrens voor het verwerven van een tweede taal lager te liggen dan de leeftijdsgrens voor eerste-taalverwerving in de originele Critical Period Hypothesis van Lennenberg.

Een belangrijk aspect dat komt kijken bij het leren van een tweede taal is het verwerven van een nieuw fonologisch systeem. Uit een onderzoek van Nejjari, Gerritsen, Van der Haagen en Korzilius (2012) kwam naar voren dat Engels met een Nederlands accent door moedertaalsprekers van het Engels een lagere status toegedicht krijgt dan Engels met een Brits accent. Het verwerven van het fonologisch systeem van een vreemde taal lijkt dus belangrijk te zijn bij het aanleren van een vreemde taal. Om te zien of het voor de verwerving van het accent van een vreemde taal ook nodig is om zo vroeg mogelijk te beginnen, heeft Oyama (1976) de accenten van mannelijke Italiaanse immigranten in de Verenigde Staten onderzocht. Alle proefpersonen moesten een tekst voorlezen en een eigen anekdote vertellen. De opnames van deze verhalen werden door twee mensen beoordeeld op basis van de sterkte van het accent van de proefpersoon. Oyama concludeerde uit de resultaten dat het aantal jaren dat de immigranten in de VS woonden nauwelijks invloed had op hun accent. De leeftijd waarop ze naar de Verenigde Staten waren gekomen had echter wel een sterke invloed op hun accent – hoe ouder ze waren bij aankomst, des te zwaarder was hun accent.

Om communicatie in een vreemde taal überhaupt mogelijk te maken, moet een tweedetaalleerder zijn gesprekspartner uiteraard ook begrijpen. Of ook begrip afhangt van leeftijd bij het eerste taalcontact is onderzocht door Onyama (1978). Dit onderzoek richtte zich op het verstaan van de tweede taal (Engels) door immigranten. De proefpersonen waren wederom Italiaanse mannen die op verschillende leeftijden naar de VS waren geëmigreerd. Zij moesten luisteren naar opnames van Engelse zinnen die werden verstoord door verschillende niveaus van ruis en proberen te begrijpen wat er gezegd werd. Hier kwam uit naar voren dat de mannen die bij aankomst in de Verenigde Staten nog kinderen waren, op moedertaalniveau presteerden, terwijl degenen die pas tijdens of na hun puberteit naar de VS verhuisd waren significant slechter scoorden. Ook bij dit experiment leek het aantal jaren dat de proefpersonen inmiddels in de Verenigde Staten woonden geen invloed te hebben op hun niveau.

Het leren van een tweede taal lijkt gemakkelijker te zijn wanneer er op jonge leeftijd mee begonnen wordt. Wat echter belangrijk is om op te merken, is het feit dat bovengenoemde onderzoeken zijn verricht met tweedetaalleerders die compleet ondergedompeld werden in hun tweede taal – zij leerden deze niet door scholing, maar in een veel informelere setting, waarbij ze waarschijnlijk ook veel meer input kregen. Bovendien

werden alle proefpersonen getest na een vrij lange periode van blootstelling aan de tweede taal. Krashen, Long en Scarcella (1979) hebben aan de hand van een literatuurstudie van verschillende onderzoeken vastgesteld dat kinderen bij natuurlijk contact met de tweede taal uiteindelijk een betere taalvaardigheid ontwikkelden dan volwassenen. Zij concludeerden echter ook dat volwassenen de eerste fases van syntactische en morfologische ontwikkeling sneller doorlopen dan kinderen. Oudere kinderen hebben dit voordeel eveneens boven jongere kinderen (p. 573). In een onderzoek van Ervin-Tripp (één van de onderzoeken besproken in Krashen, Long en Scarcella) kwam dit sterk naar voren. In één van de onderdelen van het onderzoek moesten de proefpersonen, Engelssprekende kinderen tussen de 4 en de 9 jaar die Frans leerden als tweede taal, acties uitvoeren zoals ze waren weergegeven in zinnen met betrekkelijk bijzinnen (zowel in het Engels als in het Frans). Zinnen die in het onderzoek gebruikt zijn, zijn bijvoorbeeld *The dog pushed the cat who carried the bear* en *The dog pushed the cat that the bear carried*. Zowel met de Engelse als met de Franse zinnen scoorden de oudere kinderen aanzienlijk beter dan de jongere kinderen (Ervin-Tripp, 1974, pp. 124-25); het is waarschijnlijk dat de oudere kinderen bij het verwerven van de regels voor betrekkelijke bijzinnen in het Frans gebruik konden maken van hun kennis van het Engels en daardoor in beide talen dus beter scoorden dan de jongere kinderen. Natuurlijke tweedetaalverwerving gaat (in ieder geval in eerste instantie) dus sneller op latere leeftijd.

De invloed van leeftijd op het leren van een vreemde taal in een formele setting (in plaats van een natuurlijke) is uitgebreid besproken in Muñoz (2008). In een overzicht van diverse onderzoeken naar dit verschijnsel komt een aantal zaken naar voren. Op de korte termijn lijken vroege starters het op alle vlakken beter te doen dan late(re) tweedetaalleerders. De verschillen lijken op den duur echter kleiner te worden, omdat de oudere leerders efficiënter leren – dat wil zeggen, in een korte periode kunnen zij meer leren dan hun jongere tegenhangers. Dit geldt vooral voor de meer formele en theoretische aspecten; het feit dat de cognitieve vaardigheden en leermechanismen van oudere tweedetaalleerders beter ontwikkeld zijn zorgt ervoor dat ze deze kunnen gebruiken bij het aanleren van de tweede taal. Het enige blijvende voordeel voor de vroege starters lijkt te liggen in de communicatieve vaardigheden (met name luistervaardigheden), maar dit hangt nauw samen met de hoeveelheid contact. Vooral wanneer de jongere tweedetaalleerders uiteindelijk meer contacturen met de tweede taal hebben gehad, hebben zij voordeel bij hun vroegere start. Wanneer de vroege en late tweedetaalleerders even lang blootgesteld zijn geweest aan de vreemde taal, lijken de vroege leerders op de lange termijn niet dezelfde voordelen te hebben die vroege natuurlijke tweedetaalleerders wel hebben ten opzichte van de latere natuurlijke tweedetaalleerders.

Er is dus geen eenduidig bewijs dat jonger beginnen uiteindelijk altijd beter is. Maar waarom wordt het überhaupt zo belangrijk gevonden om kinderen een tweede taal te leren? Uiteraard zijn er de communicatieve voordelen – door het aanleren van een wereldtaal als Engels kan een persoon meer (internationale) contacten leggen en heeft hij wellicht een sterkere positie op de arbeidsmarkt. Er zijn echter ook cognitieve voordelen aan tweetaligheid. Het is aangetoond dat tweetaligen beter zijn in het focussen op relevante informatie en het negeren van input die niet van belang is – de zogenaamde executieve functies (Harley, 2010 en Carlson & Meltzoff, 2008). Ook metalinguïstische vaardigheden lijken bij tweetaligen beter ontwikkeld. Dit houdt in dat een tweetalig kind beter kan nadenken over de eigenschappen en gebruik van taal (Expertisecentrum Nederlands, n.d.). Voorbeelden van metalinguïstische vaardigheden zijn onder andere rijmen en woordgrapjes, zoals *Waarom zijn vissen zo slim? – Omdat ze altijd in een school zwemmen!* Uit onderzoek is gebleken dat ook tweetalig onderwijs deze cognitieve eigenschappen kan versterken, hoewel het nog niet bekend is hoeveel input er precies moet zijn in de tweede taal om deze effecten daadwerkelijk te bereiken (Goorhuis-Brouwer & De Bot, 2010, p. 291). Wellicht hebben bovengenoemde voordelen van vroege tweetaligheid bijgedragen aan het idee van scholen dat het, ondanks onderzoeken die dit idee ondermijnen, toch het beste is om op jonge leeftijd te beginnen met het aanleren van een vreemde taal.

Goorhuis-Brouwer en De Bot (2010) hebben onderzoek gedaan naar het effect van het vroeg leren van Engels op de ontwikkeling van zowel de eerste en tweede taal bij Nederlandse kinderen. Bovendien hebben ze daarbij ook gekeken naar kinderen voor wie Nederlands niet hun moedertaal was, maar hun tweede taal (en Engels dus hun derde taal). De vragen die zij zich bij dit onderzoek stelden waren de volgende:

1. Heeft EELT (Early English Language Teaching) een positief effect op de Engelse taalvaardigheid van de kinderen?
2. Heeft EELT een negatief effect op de Nederlandse taalvaardigheid van de kinderen?
3. Tot op welke hoogte wordt het Nederlands van kinderen met een andere (niet-Nederlandse) taalachtergrond beïnvloed door het leren van Engels als een derde taal?

De kinderen die werden onderzocht waren tijdens de onderzoeken tussen de vier en de zes jaar oud. De Engelse lessen die ze vanaf groep 1 van de basisschool kregen, werden meestal gegeven door native speakers en waren vooral gericht op communicatie en woordenschat (en

niet zozeer op grammatica). Uit het onderzoek kwam naar voren dat EELT een positief effect had op de Engelse taalvaardigheid van de kinderen. Een half jaar nadat ze waren begonnen met de Engelse lessen, hadden de kinderen zowel qua begrip als productie al het zelfde taalniveau als een Engelse native speaker van twee jaar oud. In het tweede jaar van EELT stagneerde de toename van kennis – de Nederlandse kinderen leerden in één jaar wat een native speaker leert in ongeveer twee maanden. Misschien nog wel belangrijker was de vraag of EELT een negatief effect had op de ontwikkeling van het Nederlands – een argument dat door sommige politieke partijen nogal eens wordt aangedragen tegen het vroeg beginnen met het leren van Engels (Goorhuis-Brouwer & De Bot, 2010, p. 290). Het onderzoek van Goorhuis-Brouwer en De Bot spreekt dit argument echter tegen; zelfs bij kinderen die het Nederlands niet als moedertaal hebben, had EELT geen negatief effect op hun Nederlandse taalontwikkeling.

Hoewel het vroeg aanbieden van de Engelse taal misschien niet meteen leidt tot een perfecte beheersing van die taal, heeft het dus ook geen negatieve gevolgen. Binnen het (vroeg) vreemde talenonderwijs zijn er verschillende leermethodes, op basis van verschillende benaderingen. Wat benaderingen betreft, noemen Appel en Vermeer het “conflict tussen de twee C’s” (Appel & Vermeer, 1994, p. 140), code en communicatie. Met “code” wordt bedoeld op de vorm van de taal, met name de grammatica. Benaderingen die de nadruk leggen op de code komen voort uit het onderwijzen van dode talen zoals Latijn en Oud-Grieks, waarbij “communicatie”, dat wil zeggen, zelf spreken en schrijven, vrijwel geen enkele rol speelt. Communicatieve benaderingen zijn daarentegen juist voornamelijk gericht op spreek- en schrijfvaardigheid, op het leren communiceren in de vreemde taal. Er is hierbij minder aandacht voor het aanleren van grammaticale regels – uiteraard worden er wel grammaticaal correcte zinnestukjes gebruikt bij het leren spreken, maar de regels worden vaak minder of niet expliciet aangeleerd. Tweedetaalleerders hoeven niet per se te begrijpen hoe de vreemde taal precies werkt, als ze zich er maar enigszins in kunnen uitdrukken. Een derde benadering is de receptieve benadering. Hierbij ligt de nadruk niet op taalproductie, maar op taalbegrip. Dit kan worden geoefend door het luisteren naar verhaaltjes of het uitvoeren van in de tweede taal gegeven opdrachten. Taalbegrip kan worden gezien als de basis van taalcompetentie; voordat er ge(re)produceerd kan worden, moet er eerst begrepen worden wat er wordt gezegd. Eerdere onderzoeken duiden erop dat vooral de receptieve benadering aan bod komt in het Engels dat op het Nederlandse basisonderwijs onderwezen wordt, in combinatie met de communicatieve benadering.

In een onderzoek van Heesters, Feddema, van der Sloot en Hemker (2008) kwam naar voren dat er in de Engelse lessen in de bovenbouw veel geluisterd wordt naar Engelse teksten, waarbij soms ook vragen beantwoord moeten worden (in het Nederlands). Het nazeggen van Engelse gesproken tekst komt ook vaak voor, evenals het voeren van standaardgesprekjes onderling. Engelse liedjes zingen of gesprekjes met de leerkracht voeren, wordt minder gedaan. Qua woordenschat oefeningen wordt er vooral geoefend met het invullen of vertalen van woordjes. Verdere schrijfvaardigheden en leesvaardigheid worden daarentegen vrijwel niet geoefend. Vervolgonderzoek door Geurts en Hemker (2012) laat zien dat deze trend zich heeft voortgezet en ook onderzoek door het Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling (SLO) laat min of meer dezelfde resultaten zien (Thijs, Trimbos, Tuin, Bodde, & de Graaff, 2011).

Naast ingeplande Engelse lessen hebben scholen de mogelijkheid gebruik te maken van CLIL: Content and Language Integrated Learning. CLIL is een onderwijskundige benadering waarbij een tweede taal gebruikt wordt voor het verwerven van zowel vakinhoudelijke kennis (content) als taalvaardigheid in die tweede taal (language) (Coyle, Hood, & Marsh, 2010). De tweede taal wordt dus niet alleen geleerd tijdens specifiek daarvoor ingerichte taallessen, maar ook gebruikt om mee te leren tijdens vaklessen. Vakken als muziek, handvaardigheid, geschiedenis en aardrijkskunde/wereldoriëntatie kunnen bijvoorbeeld (deels) in het Engels worden gegeven, zodat de kinderen tegelijkertijd zowel aan hun kennis van het vak als hun Engelse taalvaardigheid kunnen werken. Door gebruik te maken van CLIL kan de hoeveelheid Engelse input dus verruimd worden, zonder dat de tijd die kan worden besteed aan vaklessen daar onder te lijden heeft.

3. Onderzoek

In het theoretisch kader kwamen al een aantal onderzoeken aan bod die zich bezig hebben gehouden met de opzet van Engelse lessen in het basisonderwijs, namelijk van Heesters, Feddema, van der Sloot en Hemker (2008), het Nationaal Expertisecentrum Leerplanontwikkeling (2011) en Geurts en Hemker (2012). Dit onderzoek kan worden gezien als een vervolg en uitbreiding op deze onderzoeken. Door dit onderzoek te vergelijken met de eerder gedane onderzoeken kunnen er wellicht ook diachrone veranderingen worden bestudeerd.

3.1 Onderzoeksopzet

Om te achterhalen welke visie scholen hebben op het (vroeg) aanbieden van de Engelse taal in het basisonderwijs en hoe deze visie hun lesprogramma beïnvloedt heb ik een korte vragenlijst opgesteld die beantwoord kan worden door een directielid of een ander personeelslid dat nauw betrokken is bij het vaststellen van het (Engelse) lesprogramma.

Hieronder staan de vragen die ik de scholen heb gesteld, met daaronder een korte verantwoording waarom deze vraag mijns inziens belangrijk is inzake dit onderzoek.²

Vanaf welke groep wordt op uw school Engels aangeboden?

De benaderde scholen zijn in eerste instantie ingedeeld op basis van het startpunt van hun Engelse lessen, daar ik verwacht dat verschillen in visie vooral zullen voorkomen tussen scholen met verschillende startpunten.

Waarom heeft uw school ervoor gekozen om vanaf deze groep te beginnen met het geven van Engels? Heeft u zich daarbij gebaseerd op onderzoeken / ervaringen van andere scholen / vragen van ouders, etc.?

Deze vraag is belangrijk om te achterhalen of scholen echt een bepaalde visie hebben bij het kiezen van een startpunt. Hebben ze hier bewust over nagedacht of doen ze gewoon maar wat?

² De volledige vragenlijst zoals verstuurd naar de basisscholen is te vinden in Appendix A.

Gebruikt uw school een bestaande methode om de kinderen Engels te leren (bv. Take it easy, EarlyBird) of maakt u gebruik van een zelf-ontwikkeld programma?

De antwoorden op deze vraag geven inzicht in de gebruikte methoden. Aan de hand van deze antwoorden kan ik bovendien via de websites van de uitgeverijen meer informatie opvragen over de methoden die het meest genoemd worden.

Wordt er daarbij gebruik gemaakt van de volgende ‘onderdelen’ (en zo ja, vanaf welke groep?):

Leerboek (uitleg regels) // Leesboek (teksten/verhalen) // Woordenlijsten (woordenschat ontwikkelen) // Werkboek (oefeningen) // Cd's / Luistermateriaal (verhalen / liedjes) // Video's // Spelletjes (in de klas) // Spelletjes (via computer/tablet/smartboard)

Besteden scholen aandacht aan de receptieve en/of de productieve taalvaardigheid? Maken ze hierbij vooral gebruik van technologie en/of papieren materialen of is er ook ruimte voor communicatie tussen de leerlingen onderling of tussen de leerlingen en de docent?

Waarom heeft u voor deze methode / dit programma gekozen?

Deze vraag is wederom belangrijk voor het vaststellen van (de aanwezigheid van) de visie van een school – is er over nagedacht of heeft een school zomaar iets gekozen?

Kunt u aangeven of de methode die u gebruikt specifieke aandacht besteedt aan de volgende onderdelen (en zo ja, vanaf welke groep):

Spreekvaardigheid // Luistervaardigheid // Schrijfvaardigheid // Leesvaardigheid // Grammatica // Vocabulaire (woordenschat)

Deze vraag sluit aan bij de vraag over de gebruikte materialen en kan worden gebruikt om vast te stellen welke onderdelen van de taalvaardigheid belangrijk worden gevonden door een school.

Zou u kunnen aangeven aan welke onderdelen de meeste aandacht aan wordt besteed per klas / periode? (bv. Onderbouw praten en luisteren, bovenbouw bijv. meer woordenschat, klein beetje grammatica)

Aan de hand van deze vraag hoop ik inzicht te krijgen in het curriculum van de school en wellicht te achterhalen welke onderdelen zij vinden passen bij een bepaalde groep.

Welke werkvormen horen hierbij? (bv. onderbouw spelenderwijs, middenbouw iets formeler, bovenbouw daadwerkelijk ingeroosterde Engelse les)

Evenals de vraag erboven helpt deze vraag bij het verkrijgen van inzicht in het curriculum.

Worden de kinderen getoetst? Vanaf welke klas? Op welke manier (bv verhaaltje schrijven of invuloefeningen)?

Deze vraag kan eveneens inzicht geven in de visie van een school; worden kinderen getoetst op hun kennis of wordt dit in het basisonderwijs nog niet zo belangrijk gevonden? En als de kinderen getoetst worden, welk onderdeel wordt er dan getoetst?

Wat vindt u het belangrijkste dat de kinderen leren (Spreken / luisteren / lezen / schrijven) – oftewel, wat is het einddoel dat u voor ogen heeft, welke kennis hoopt u dat de kinderen hebben verworven als ze hier in groep 8 van school gaan? Waarom vindt u juist dit belangrijk?

Deze slotvraag geeft scholen de kans zelf hun visie onder woorden te brengen. Aan de hand van de antwoorden op deze en de eerder gestelde vragen kan ook worden bekeken of de visie van de school goed aansluit op hun lesprogramma.

Aan de hand van de antwoorden op de vragen en informatie van de uitgevers van de methoden die de scholen gebruiken hoop ik uiteindelijk de hoofdvraag te kunnen beantwoorden.

3.2 Respondenten

In eerste instantie wilde ik de vragenlijst persoonlijk afnemen op scholen, zodat ik wellicht meteen wat lesmateriaal zou kunnen inzien en eventueel om toelichting zou kunnen vragen mocht een antwoord te kort of nog niet helemaal duidelijk zijn. De scholen die ik hiervoor benaderd heb reageerden echter afwijzend (of überhaupt niet). Hierop heb ik besloten de vragenlijst via de mail te versturen, in de hoop meer reacties te krijgen.

Bij het selecteren van de respondenten heb ik de scholen onderverdeeld in drie groepen: scholen die beginnen met Engels vanaf groep 1, scholen die beginnen vanaf groep 5 en scholen die beginnen vanaf groep 7. Ik heb deze verdeling gemaakt omdat ik verwacht dat het beginpunt de grootste invloed zal hebben op de samenstelling van het lesprogramma; in 8 jaar kun je nu eenmaal meer doen dan in twee jaar en kinderen van 4 jaar oud kun je niet dezelfde (soort) lesstof aanbieden als kinderen van 11 jaar oud. De scholen die ik heb gemailld

zijn dan ook geselecteerd op hun startpunt. Om dit te achterhalen heb ik gebruik gemaakt van de lijst van VVTO-scholen van het Europees Platform.³

Uiteindelijk heb ik 151 scholen gemaild; 61 scholen die beginnen met Engels vanaf groep 1, 41 scholen die beginnen vanaf groep 5 en 49 scholen die beginnen vanaf groep 7. Jammer genoeg is het aantal respondenten ontzettend laag uitgevallen. Van de eerste groep heeft zo'n 11,5% gereageerd (7 scholen), maar van de scholen die in groep 5 of groep 7 beginnen met Engels hebben er van elke groep maar twee scholen gereageerd (respectievelijk 4,9% en 4,1%).⁴ Ook waren niet alle reacties volledig. Daarom ben ik op websites van scholen uit de laatste twee groepen op zoek gegaan naar meer informatie over hun Engelse lesprogramma, in de hoop meer informatie te vinden die mijn kan helpen bij mijn onderzoek. De relevante gebruikte informatie, veelal afkomstig uit schoolgidsen, is te vinden in Appendices C en D. Zowel de antwoorden op de vragenlijst als de informatie gevonden op de websites van een aantal scholen zullen gebruikt worden in de analyse.

³ <http://www.europeesplatform.nl/vvto/scholen/>

⁴ De ingevulde vragenlijsten zijn te vinden in Appendix B.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk volgen de resultaten van het inventariserend onderzoek. Per onderwerp (gerelateerd aan de vragen uit de vragenlijst) zal ik de belangrijkste bevindingen weergeven.

Keuze voor het startpunt van Engelse lessen

Van de scholen die in groep 1 beginnen met Engels wordt door 43% aangedragen dat zij zich baseren op de ervaringen van andere scholen, wetenschappelijke onderzoeken (“Hoe jonger, des te makkelijker tweedetaalverwerving verloopt”, eveneens 43%) en het grote aandeel dat de Engelse taal heeft in de huidige maatschappij (ook 43%). Ook de wens van de ouders en leerlingen speelt voor enkele scholen een rol (29%).

Ook scholen die in groep 5 beginnen met Engels geven de wens van de kinderen aan als een reden om voor groep 7 te beginnen; twee scholen gaven aan dat de instap in groep 7 te hoog was en dat om die reden besloten was twee jaar eerder te beginnen met het aanbieden van de Engelse taal. Het feit dat het Engels een steeds grotere rol speelt in de maatschappij is voor 57% van de scholen een reden om vroeg te beginnen met Engels.

De scholen die beginnen vanaf groep 7 geven aan dat dit vooral uit gewoonte is (“Zo hebben we het jaren gedaan”). De twee scholen die gereageerd hebben om mijn vragenlijst geven echter beiden aan in de toekomst wellicht eerder te beginnen met het geven van Engels.

Methode

In onderstaand schema staan de meest genoemde gebruikte methodes weergegeven, met daarbij vanaf welke groep ze worden gebruikt.

Methode	Vanaf groep 1	Vanaf groep 5	Vanaf groep 7
Hello World		1 school	2 scholen
Take it easy	2 scholen	5 scholen	
iPockets	2 scholen		
Our Discovery Island		2 scholen	
Groove me	1 school		1 school
Bubbles			2 scholen
Real English – Let’s do it!		1 school	2 scholen

Methodes die allen één keer genoemd worden zijn *My name is Tom* (groep 1-4), *Stepping up!* (groep 7-8), *Chatterboxes* (vanaf groep 1), *Backpack* (vanaf groep 5) en *Just do it!* (eveneens vanaf groep 5).

De methodes iPockets en Our Discovery Island worden door twee scholen gecombineerd; aangezien deze methodes van dezelfde uitgever zijn sluiten ze waarschijnlijk goed op elkaar aan (Pearson Benelux, n.d.).

Gebruikte materialen

Voor de scholen die beginnen vanaf groep 1 geldt het onderstaande schema:

Materiaal	Percentage scholen dat dit materiaal gebruikt	Indien gebruikt, vanaf groep...
Leerboek (uitleg regels)	43%	1 (33%) / 4 (33%) / 5 (33%)
Leesboek (teksten/verhalen)	29%	5 (50%) / 6 (50%)
Woordenlijsten (woordenschat ontwikkelen)	71%	1 (60%) / 6 (40%)
Werkboek (oefeningen)	86%	4 (17%) / 5 (66%) / 6 (17%)
Cd's / Luistermateriaal (verhalen / liedjes)	100%	1 (100%)
Video's	86%	1 (100%)
Spelletjes (in de klas)	71%	1 (100%)
Spelletjes (via computer/tablet/smartboard)	71%	1 (60%) / 5 (20%) / 6 (20%)

Helaas is het voor de scholen die beginnen vanaf groep 5 en groep 7 vanwege het lage aantal respondenten niet zo makkelijk een zelfde soort overzicht te creëren. De twee respondenten die in groep 5 beginnen, gebruiken geen van beiden leerboeken, woordenlijsten of video's. De enige overeenkomst die hier te vinden is, is het gebruik van spelletjes. De twee respondenten die in groep 7 beginnen met Engels maken gebruik van bijna alle genoemde materialen, behalve spelletjes (deze worden slechts door één van de twee scholen gebruikt).

Keuze methode

De keuze voor de methode lijkt bij scholen die beginnen vanaf groep 1 met name gebaseerd te zijn op het feit dat het taalgebruik van de methode zo natuurlijk en moedertaalachtig mogelijk is – het feit dat de methode gebruik maakt van native speakers wordt door 43% van de scholen genoemd als een belangrijke factor bij de methodekeuze. Ook de aantrekkelijkheid van de methode voor de leerlingen is voor 43% van de scholen van belang bij hun keuze.

Scholen die Engels vanaf groep 5 aanbieden noemen het feit dat de methode veel gebruik maakt van digitaal materiaal als een doorslaggevend punt. Eén van de scholen, die de methode *Backpack* gebruikt, geeft aan voor deze methode te hebben gekozen omdat er in deze methode “naast specifieke verwerving van Engelse taalvaardigheid ook andere lessen

(bijvoorbeeld muziek) in het Engels worden aangeboden” (obs De Vierambacht, n.d.). Deze school maakt dus gebruik van een methode waarin CLIL wordt toegepast.

De twee respondenten die vanaf groep 7 beginnen met Engels geven allebei geen specifieke reden aan, behalve dat de methode hen aansprak.

Onderdelen taalvaardigheid

Het onderstaande schema geeft overzicht van de onderdelen waaraan aandacht wordt besteed door scholen die met Engels beginnen in groep 1.

Onderdeel	Percentage scholen dat specifieke aandacht besteedt aan dit onderdeel	Indien dit het geval is, vanaf groep...
Spreekvaardigheid	100%	1 (100%)
Luistervaardigheid	100%	1 (100%)
Schrijfvaardigheid	71%	4 (20%) / 5 (60%) / 7 (20%)
Leesvaardigheid	71%	3 (20%) / 4 (40%) / 5 (40%)
Grammatica	100%	3 (14%) / 5 (43%) / 6 (29%) / 7 (14%)
Vocabulaire (woordenschat)	100%	1 (71%) / 5 (14%) / 6 (14%)

De meeste scholen bouwen het schema op; ze beginnen met luisteren en spreken en een klein beetje vocabulaire en breiden dat in de midden- en bovenbouw verder uit met schrijven, lezen en wat grammatica.

Van de scholen die vanaf groep 5 beginnen met Engels zegt één school aan alle onderdelen specifieke aandacht te besteden, waarbij spreek- en luistervaardigheid en woordenschat al vanaf het begin van de methode aandacht krijgen. Een andere school laat schrijfvaardigheid en grammatica achterwege en begint pas in groep 7 met leesvaardigheid en woordenschat.

De scholen die in groep 7 beginnen besteden allemaal aandacht aan spreek- en luistervaardigheid. Van de twee scholen die de vragenlijst hebben ingevuld is ook bekend dat ze aandacht besteden aan het vergroten van het vocabulaire. De ene school besteedt daarnaast aandacht aan schrijfvaardigheid, terwijl bij de andere school leesvaardigheid aan bod komt (en een heel klein beetje grammatica). Voor alle scholen in dit onderzoek geldt dat spreken en luisteren het grootste deel van het lesprogramma innemen.

Lessen en toetsen

Scholen die al in groep 1 beginnen met Engels hebben in de onderbouw vaak nog geen ingeroosterde Engelse les – 71% van de scholen geeft aan gebruik te maken van liedjes,

versjes, verhalen en spelletjes, om de kinderen spelenderwijs kennis te laten maken met de taal. In de bovenbouw komen daar ingeroosterde lessen bij. Toetsen wordt door de meeste van deze scholen gedaan vanaf groep 5 (57%). 29% toetst vanaf groep 6 en 14% toetst niet.

Van de scholen die in groep 5 beginnen is er maar één ingegaan op deze vraag – ook zij beginnen spelenderwijs en beginnen pas in de bovenbouw (vanaf groep 7) met ingeroosterde lessen en toetsen (in de vorm van invuloefeningen)

De twee scholen die in groep 7 beginnen en de vragenlijst hebben ingevuld, hebben eveneens ingeroosterde lessen en toetsen. De ene school maakt bij toetsen gebruik van invuloefeningen en laat de kinderen soms ook zelf een stukje schrijven, terwijl de andere school juist lees- en luistervaardigheid test.

Doel van Engels in het basisonderwijs

De scholen die vanaf groep 1 beginnen met Engels benadrukken vrijwel allemaal (86%) dat zij het (durven) spreken in de vreemde taal het belangrijkste vinden. Communicatie en zelfvertrouwen staan centraal. Ook een goede aansluiting op het voortgezet onderwijs en basiskennis van grammatica en woordenschat worden een aantal keer genoemd (beide 57%)

Bij de scholen die vanaf groep 5 beginnen, wordt spreken en luisteren eveneens gezien als het belangrijkste einddoel. Een goede voorbereiding voor de middelbare school wordt ook genoemd.

De scholen die vanaf groep 7 beginnen benadrukken met name dat zij een goede aansluiting op het voortgezet onderwijs willen bieden. Spreek- en luistervaardigheid is daarbij volgens een aantal scholen ook zeer belangrijk.

5. Discussie

Scholen die vroeg beginnen met het aanbieden van Engelse lessen lijken zich voor een deel inderdaad te baseren op de gedachte dat eerder beginnen met het aanleren van een vreemde taal beter is. Ook de communicatieve voordelen van tweetaligheid zijn voor veel scholen een reden om eerder te beginnen dan bij het traditionele startpunt in groep 7. De scholen die nog wel op die leeftijd beginnen geven aan daar verandering in te willen brengen. De aantrekkingskracht van vroeg vreemde talenonderwijs lijkt groot en de angst dat vroeg beginnen met het leren van Engels ten koste gaat van de ontwikkeling van het Nederlands lijkt niet te bestaan bij de onderzochte scholen.

De methodes die vanaf groep 1 gebruikt worden, in combinatie met de gebruikte materialen en de onderdelen van taalvaardigheid waaraan door de scholen aandacht wordt besteed, laten zien dat basisscholen bij de Engelse lessen in de onderbouw zowel communicatieve als receptieve onderwijsbenaderingen volgen. De methode iPockets geeft aan dat zij de natuurlijke taalverwerving als uitgangspunt gebruiken en daarom beginnen met luisteren, spreken en begrijpen (Pearson Benelux, 2012). Take it easy maakt in de onderbouw enkel gebruik van digibordmateriaal, met moedertaalsprekers, filmpjes, rijmpjes, liedjes en spelletjes (ThiemeMeulenhoff, n.d.). De methode Groove me, die door één school ook al vanaf groep 1 wordt gebruikt, baseert zich op muziek. Meezingen met liedjes is hierbij één van de belangrijkste onderdelen (Blink educatie, n.d.). Deze laatste twee methodes worden ook in de bovenbouw gebruikt (vanaf respectievelijk groep 5 en groep 7). Ook in de bovenbouw is er daarbij aandacht voor muziek – in tegenstelling tot wat naar voren kwam in het onderzoek van Heesters, Feddema, van der Sloot en Hemker (2008) lijkt meezingen met Engelse liedjes nu dus een prominentere plaats in te nemen. In overeenstemming met de onderzoeken van Heesters et al., Geurts en Hemker en Thijs et al. komt naar voren dat er relatief weinig aandacht is voor leesvaardigheid. Wat verder opvalt is dat de startleeftijd vanaf wanneer bepaalde materialen gebruikt worden voor bepaalde onderdelen nogal uiteenloopt. Zo zijn er scholen die al vanaf groep 1 beginnen met het specifiek aanleren van woordjes, terwijl andere scholen daar pas in groep 6 mee beginnen. Over het algemeen geldt dat naar mate de kinderen ouder worden, de lessen minder speels worden en een meer formeel karakter krijgen. Dit is ook te zien aan het feit dat scholen vanaf de midden- en bovenbouw beginnen met het toetsen van de kennis van de kinderen.

Enkele van de gebruikte methodes passen CLIL toe – de methode *Backpack*, die door één van de scholen wordt gebruikt, biedt “ook andere lessen (bijvoorbeeld muziek) in het

Engels” aan (obs De Vierambacht, n.d.). Bij Groove.me worden in de onderbouw routineliedjes aangeboden, over onder andere opruimen, eten en drinken en in de rij gaan staan (Blink educatie, n.d.). Ook hier wordt het leren van de taal geïntegreerd in de rest van het curriculum.

In Appel en Vermeer (1994) kwam nog naar voren de Engels in het Nederlandse basisonderwijs vooral de receptieve benadering volgde. Uit de antwoorden op de laatste vraag van de vragenlijst komt nu naar voren dat het (durven) voeren van een gesprek in het Engels uiteindelijk het belangrijkste wordt gevonden door de scholen. Er heeft dus een omslag plaatsgevonden; niet zozeer begrijpen, maar communiceren staat centraal.

6. Oordeel en aanbevelingen

In dit onderdeel zal ik mijn eigen mening geven over het Engels in het Nederlandse basisonderwijs, gebaseerd op zowel de onderzoeksresultaten als de in het theoretisch kader behandelde literatuur. Bovendien zal ik, wanneer het onderwijs naar mijn mening nog niet optimaal is, proberen aanbevelingen te doen om het vreemde talenonderwijs zoals het nu is mogelijk te verbeteren.

Steeds meer scholen beginnen vanaf groep 1 met het aanbieden van de Engelse taal. Hoewel er onder wetenschappers geen consensus staat of het nut heeft om zo jong mogelijk te beginnen met het leren van een vreemde taal (cf. Onyama, 1976, Onyama, 1978, Ervin-Tripp, 1974 en Muñoz, 2008), is er wel aangetoond dat het in ieder geval geen negatieve invloed heeft op de Nederlandse taalontwikkeling van de kinderen (cf. Goorhuis-Brouwer & De Bot, 2010). Zolang het inderdaad niet ten koste gaat van aandacht voor het ontwikkelen van andere vaardigheden, is het vroeger beginnen met het aanbieden van de Engelse taal naar mijn mening een positieve ontwikkeling – baadt het niet, schaadt het niet. Scholen lijken deze trend ook te volgen, gezien het feit dat de scholen uit mijn onderzoek die nu nog in groep 7 beginnen met Engels allebei aangaven in de toekomst eerder te willen beginnen.

Bij natuurlijke taalverwerving lijkt er een kritieke periode te bestaan voor het verwerven van het accent van de tweede taal (Onyama, 1978). Ook op het begripsniveau van de tweedetaalleerder is de startleeftijd van invloed (Onyama, 1976). Deze twee onderdelen – praten en begrijpen (luisteren) – worden door scholen ook het meest en het vroegst aangeboden. Veel scholen proberen als het ware de natuurlijke taalverwerving na te bootsen – ze beginnen met luisteren, spreken en het langzaam opbouwen van de woordenschat, voordat ze overgaan op vaardigheden als lezen, schrijven (vaardigheden die bij natuurlijke (eerste) taalverwerving ook pas later komen) en toetsen, als ze daar überhaupt aan toe komen. Hoewel ik vind dat de natuurlijk volgorde die scholen aanhouden goed is, zou ik wel graag zien dat er, zeker wanneer de kinderen al vanaf groep 1 bezig zijn met de Engelse taal, vanaf de bovenbouw toch al wat meer aandacht komt voor lees- en schrijfvaardigheid. Veel scholen geven aan een goede basis te willen bieden voor het Engels in het voortgezet onderwijs maar wanneer (vrijwel) alleen mondelinge taalvaardigheid wordt ontwikkeld, schieten ze daarin naar mijn idee tekort. Ook het geven van (schriftelijke) toetsen kan naar mijn idee bijdragen aan een goede voorbereiding op het middelbare onderwijs, waarin schriftelijke overhoringen vaak voorkomen.

Er zijn al enkele scholen die gebruik maken van CLIL. Hoewel het begrijpelijk is dat niet alle scholen dit doen en kunnen zou het mijns inziens een positieve ontwikkeling zijn als het Engels een prominentere plek in zou nemen in het basisonderwijs. Een les als muziek kan makkelijk in het Engels worden aangeboden (bijvoorbeeld met de methode *Backpack*, die door één van de scholen uit het onderzoek gebruikt wordt). Zo wordt niet alleen de hoeveelheid input verruimd, maar wanneer dit soort lessen gebruikt wordt om mondelinge taalvaardigheid te oefenen, komt er in eventuele ingeroosterde Engelse lessen meer ruimte vrij voor schriftelijke taalvaardigheid. CLIL heeft zo dus niet alleen geen negatieve invloed op de andere vaklessen, maar potentieel zelfs een positief effect op het Engelse onderwijs.

7. Conclusie

In deze studie heb ik getracht te achterhalen welke visie scholen hebben op het (vroeg) aanbieden van de Engelse taal in het basisonderwijs en hoe deze visie hun lesprogramma beïnvloedt. In het onderzoek is naar voren gekomen dat communicatie duidelijk voorop staat. Veel scholen hangen het idee aan dat met tweedetaalverwerving het best zo vroeg mogelijk kan worden begonnen. Veel lesprogramma's proberen als het ware natuurlijke taalverwerving na te bootsen. Luister- en spreekvaardigheid genieten de vroegste aandacht en worden spelenderwijs al aan de jongste leerlingen aangeboden; voor lees- en schrijfvaardigheid komt, als het überhaupt behandeld wordt, pas in hogere groepen aan bod. Daar ligt nog een eventueel verbeterpunt; voor een betere aansluiting op de middelbare school – een doel dat voor veel scholen, naast het meegeven van communicatieve vaardigheden, hoog op het lijstje staat – is het van belang alle onderdelen van de taal te oefenen, niet alleen de mondelinge. Om het Engels nog meer te integreren kunnen scholen vaker gebruik maken van CLIL.

Bronnenlijst

- Appel, R., & Vermeer, A. (1994). *Tweede-taalverwerving en tweede-taalonderwijs*. Bussum: D. Coutinho.
- Blink educatie. (n.d.). Groove.me voor de onderbouw. Geraadpleegd op 15 april 2015, van <http://www.groove.me/engels-voor-de-onderbouw/>
- Bodde, M., & Schokkenbroek, J. (2013). Scenario's voor Engels in het primair onderwijs – gevolgen voor de brugklas. *Levende Talen Magazine*, 7.
- Carlson, S. M., & Meltzoff, A. N. (2008). Bilingual experience and executive functioning in young children. *Developmental Science*, 11(2), 282–298.
- Corde, A., Phielix, C., & Krijnen, E. (2012). *Wat weten we over vroeg Engels op de basisschool? Effecten van vroeg vreemde talenonderwijs op de moedertaal en de leerprestaties in de vreemde taal: review van de onderzoeksliteratuur*. Expertisecentrum MVT, Leiden.
- Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Ervin-Tripp, S. M. (1974). Is Second Language Learning like the First. *TESOL Quarterly*, 8(2), 111–127.
- Expertisecentrum Nederlands. (n.d.). Kennisplatform taaldidactiek - Metalinguïstisch bewustzijn. Geraadpleegd op 19 maart 2015, van http://www.lesintaal.nl/documents/doc_32982.htm
- Geurts, B., & Hemker, B. (2012). Balans van het Engels aan het einde van de basisschool 4. Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling.
- Goorhuis-Brouwer, & de Bot. (2010). Impact of early English language teaching on L1 and L2 development in children in Dutch schools. *International Journal of Bilingualism*, 14(3), 289–302.
- Harley, T. A. (2010). *Talking the Talk: Language, Psychology and Science* (1st ed.). New York, NY: Psychology Press Ltd.
- Heesters, K., Feddema, M., van der Sloot, F., & Hemker, B. (2008). Balans van het Engels aan het einde van de basisschool 3. Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling.
- Hoff, E. (2014). Childhood Bilingualism. In E. Hoff, *Language development*. United States: Wadsworth Publishing Co Inc.
- Johnson, J. S., & Newport, E. L. (1989). Critical period effects in second language learning: The influence of maturational state on the acquisition of English as a second language. *Cognitive Psychology*, 21(1), 60–99.

- Krashen, S. D., Long, M. A., & Scarcella, R. C. (1979). Age, Rate and Eventual Attainment in Second Language Acquisition. *TESOL Quarterly*, 13(4), 573–582.
- Lenneberg, E. H. (1967). *Biological foundations of language*. United States: John Wiley & Sons Inc.
- Muñoz, C. (2008). Age-related differences in foreign language learning. Revisiting the empirical evidence. *IRAL - International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 46, 197–220.
- Nejjari, W., Gerritsen, M., Van der Haagen, M., & Korzilius, H. (2012). Responses to Dutch-accented English. *World Englishes*, 31(2), 248–267.
- obs De Vierambacht. (n.d.). De Vierambacht - Schoolgids 2014-2015. Geraadpleegd op 15 april 2015, van <http://devierambacht.nl/images/devierambacht/schoolgids20142015.pdf>
- Oyama, S. (1976). A sensitive period for the acquisition of a nonnative phonological system. *Journal of Psycholinguistic Research*, 5(3), 261–283.
- Pearson Benelux. (2012). Brochure iPockets. Geraadpleegd op 15 april 2015, van http://www.ipockets.nl/news/iPockets_PHO.pdf
- Pearson Benelux. (n.d.). Pearson ELT - Engelse Taalonderwijs. Geraadpleegd op 15 april 2015, van http://www.pearsoneducation.nl/home_elt.asp?cat=elt&submenu=elt&PIA1=&PIA2=&Description1=&isbn=&serie=
- Persson, L. (2012). Engels voor kleuters: Een eerste verkenning naar de vormgeving van vroeg vreemdetalenonderwijs in Nederland. *Levende Talen Tijdschrift*, 13, 25–32.
- ThiemeMeulenhoff. (n.d.). Brochure Take it easy. Geraadpleegd op 15 april 2015, van <http://takeiteasy-online.nl/binaries/content/assets/standaardsites/takeiteasy/site/2775-tie-brochure-update-201213.pdf>
- Thijs, A., Trimbos, B., Tuin, D., Bodde, M., & de Graaff, R. (2011). *Engels in het basisonderwijs*. (A. Thijs, Ed.). SLO, Enschede.
- Unsworth, S., Persson, L., Prins, T., & De Bot, K. (2014). An investigation of factors affecting early foreign language learning in the Netherlands. *Applied Linguistics*.
- Van den Broek, E., de Graaff, R., Unsworth, S., & van der Zee, V. (2014). *Voorstudie Pilot Tweektalig Primair Onderwijs*.

Appendices

Appendix A – Vragenlijst Basisscholen

Geachte heer / mevrouw,

Zou u de onderstaande vragen bondig en duidelijk willen beantwoorden? Bedankt voor uw medewerking!

- Vanaf welke groep wordt op uw school Engels aangeboden?
- Waarom heeft uw school ervoor gekozen om vanaf deze groep te beginnen met het geven van Engels? Heeft u zich daarbij gebaseerd op onderzoeken / ervaringen van andere scholen / vragen van ouders, etc.?
- Gebruikt uw school een bestaande methode om de kinderen Engels te leren (bv. Take it easy, EarlyBird) of maakt u gebruik van een zelf-ontwikkeld programma? Wordt er daarbij gebruik gemaakt van de volgende ‘onderdelen’ (en zo ja, vanaf welke groep?):

Materiaal	Gebruikt?	Zo ja, vanaf groep...
Leerboek (uitleg regels)		
Leesboek (teksten/verhalen)		
Woordenlijsten (woordenschat ontwikkelen)		
Werkboek (oefeningen)		
Cd's / Luistermateriaal (verhalen / liedjes)		
Video's		
Spelletjes (in de klas)		
Spelletjes (via computer/tablet/smartboard)		

- Waarom heeft u voor deze methode / dit programma gekozen?
- Kunt u aangeven of de methode die u gebruikt specifieke aandacht besteedt aan de volgende onderdelen (en zo ja, vanaf welke groep):

Onderdeel	Specifieke aandacht?	Zo ja, vanaf groep...
Spreekvaardigheid		
Luistervaardigheid		
Schrijfvaardigheid		
Leesvaardigheid		
Grammatica		
Vocabulaire (woordenschat)		

- Zou u kunnen aangeven aan welke onderdelen de meeste aandacht aan wordt besteed per klas / periode? (bv. Onderbouw praten en luisteren, bovenbouw bijv. meer woordenschat, klein beetje grammatica)

- Welke werkvormen horen hierbij? (bv. onderbouw spelenderwijs, middenbouw iets formeler, bovenbouw daadwerkelijk ingeroosterde Engelse les)
- Worden de kinderen getoetst? Vanaf welke klas? Op welke manier (bv verhaaltje schrijven of invuloefeningen)?
- Wat vindt u het belangrijkste dat de kinderen leren (Spreken / luisteren / lezen / schrijven) – oftewel, wat is het einddoel dat u voor ogen heeft, welke kennis hoopt u dat de kinderen hebben verworven als ze hier in groep 8 van school gaan? Waarom vindt u juist dit belangrijk?

Tot slot zou ik u nog willen vragen of u eventueel bereid zou zijn om mij inzage te geven in de door u gebruikte materialen (bv. oefenboekjes of woordenlijsten). Indien u hiervoor openstaat neem ik hierover nog contact met u op. Nogmaals bedankt voor uw tijd!

Vriendelijke groeten, Nadine Oosterveer

Appendix B – Inge vulde vragenlijsten basisscholen (anoniem)

Groep 1

- Vanaf welke groep wordt op uw school Engels aangeboden?
Vanaf groep 1
- Waarom heeft uw school ervoor gekozen om vanaf deze groep te beginnen met het geven van Engels? Heeft u zich daarbij gebaseerd op onderzoeken / ervaringen van andere scholen / vragen van ouders, etc.?
Op advies vanuit onderzoeken/overleg met andere scholen
- Gebruikt uw school een bestaande methode om de kinderen Engels te leren (bv. Take it easy, EarlyBird) of maakt u gebruik van een zelf-ontwikkeld programma? Wordt er daarbij gebruik gemaakt van de volgende ‘onderdelen’ (en zo ja, vanaf welke groep?):
Groep 1 t/m 4 My name is Tom
Groep 5 en 6 Hello World
Groep 7 en 8 Stepping up!

Materiaal	Gebruikt?	Zo ja, vanaf groep...
Leerboek (uitleg regels)		1 t/m 8
Leesboek (teksten/verhalen)		6,7 en 8
Woordenlijsten (woordenschat ontwikkelen)		6, 7 en 8
Werkboek (oefeningen)		5 t/m 8
Cd's / Luistermateriaal (verhalen / liedjes)		1 t/m 8
Video's		1 t/m 8
Spelletjes (in de klas)		1 t/m 8
Spelletjes (via computer/tablet/smartboard)		1 t/m 8

- Waarom heeft u voor deze methode / dit programma gekozen? **Overleg met andere scholen/ advies vanuit VO**
- Kunt u aangeven of de methode die u gebruikt specifieke aandacht besteedt aan de volgende onderdelen (en zo ja, vanaf welke groep):

Onderdeel	Specifieke aandacht?	Zo ja, vanaf groep...
Spreekvaardigheid		Vanaf 1
Luistervaardigheid		Vanaf 1
Schrijfvaardigheid		Vanaf 5
Leesvaardigheid		Vanaf 5
Grammatica		Vanaf 7
Vocabulaire (woordenschat)		Vanaf 5

- Zou u kunnen aangeven aan welke onderdelen de meeste aandacht aan wordt besteed per klas / periode? (bv. Onderbouw praten en luisteren, bovenbouw bijv. meer woordenschat, klein beetje grammatica)

Zie bovenstaand schema, er komt telkens een onderdeel bij

- Welke werkvormen horen hierbij? (bv. onderbouw spelenderwijs, middenbouw iets formeler, bovenbouw daadwerkelijk ingeroosterde Engelse les)
- Overall een ingeroosterde les, groep 1 t/m 4 werkt één thema per jaar uit Groep 7 en 8 2x per week Engels**

- Worden de kinderen getoetst? Vanaf welke klas? Op welke manier (bv verhaaltje schrijven of invuloefeningen)?

Getoetst vanaf groep 6. In groep 6 woordenschat, in groep 7 en 8 worden alle onderdelen getoetst (via de methode en via LVS Cito M2!)

- Wat vindt u het belangrijkste dat de kinderen leren (Spreken / luisteren / lezen / schrijven) – oftewel, wat is het einddoel dat u voor ogen heeft, welke kennis hoopt u dat de kinderen hebben verworven als ze hier in groep 8 van school gaan? Waarom vindt u juist dit belangrijk?

Een goede aansluiting op het VO, op alle onderdelen

- Vanaf welke groep wordt op uw school Engels aangeboden?

Groep 1

- Waarom heeft uw school ervoor gekozen om vanaf deze groep te beginnen met het geven van Engels? Heeft u zich daarbij gebaseerd op onderzoeken / ervaringen van andere scholen / vragen van ouders, etc.?

Hoe jonger des te makkelijker tweedetaalverwerving verloopt; woordenschat uitbreiden alles gebaseerd op onderzoeken en ervaring van ander scholen. Tevens vraag van ouders om ons onderwijs in Engels te verbeteren, was niet noodzakelijk dat het vanaf groep 1 zou gebeuren.

- Gebruikt uw school een bestaande methode om de kinderen Engels te leren (bv. Take it easy, EarlyBird) of maakt u gebruik van een zelf-ontwikkeld programma? Wordt er daarbij gebruik gemaakt van de volgende ‘onderdelen’ (en zo ja, vanaf welke groep?):

We werken met iPockets en Our discovery Island. We volgen scholing via the English Greenhouse en krijgen subsidie van het Europees platform

Materiaal	Gebruikt?	Zo ja, vanaf groep...
Leerboek (uitleg regels)	ja	Groep 5
Leesboek (teksten/verhalen)	ja	Groep 5
Woordenlijsten (woordenschat ontwikkelen)	Ja	1
Werkboek (oefeningen)	ja	5
Cd's / Luistermateriaal (verhalen / liedjes)	Ja	1
Video's	ja	1
Spelletjes (in de klas)	ja	1

Spelletjes (via computer/tablet/smartboard)	ja	5
---	----	---

- Waarom heeft u voor deze methode / dit programma gekozen?
Spreekt aan zowel bij leerlingen als leerkrachten

- Kunt u aangeven of de methode die u gebruikt specifieke aandacht besteedt aan de volgende onderdelen (en zo ja, vanaf welke groep):

Onderdeel	Specifieke aandacht?	Zo ja, vanaf groep...
Spreekvaardigheid	ja	1
Luistervaardigheid	ja	1
Schrijfvaardigheid	ja	5
Leesvaardigheid	ja	5
Grammatica	ja	5
Vocabulaire (woordenschat)	ja	1

- Zou u kunnen aangeven aan welke onderdelen de meeste aandacht aan wordt besteed per klas / periode? (bv. Onderbouw praten en luisteren, bovenbouw bijv. meer woordenschat, klein beetje grammatica)

Onderbouw: veel liedjes, chants en woordenschat:dus veel praten luisteren

Bovenbouw: woordenschat, zinsbouw, schrijven en lezen, uitspraak, grammatica

- Welke werkvormen horen hierbij? (bv. onderbouw spelenderwijs, middenbouw iets formeler, bovenbouw daadwerkelijk ingeroosterde Engelse les)
[geen antwoord]

- Worden de kinderen getoetst? Vanaf welke klas? Op welke manier (bv verhaaltje schrijven of invuloefeningen)?

Ja vanaf groep 5, weet niet precies welke manier

- Wat vindt u het belangrijkste dat de kinderen leren (Spreken / luisteren / lezen / schrijven) – oftewel, wat is het einddoel dat u voor ogen heeft, welke kennis hoopt u dat de kinderen hebben verworven als ze hier in groep 8 van school gaan? Waarom vindt u juist dit belangrijk?

Vrij in spreken/luisteren en schrijven van Engels, woordenschat is vergroot, aansluiting VO is goed

- Vanaf welke groep wordt op uw school Engels aangeboden?
Spelenderwijs vanaf groep 1. Vanaf groep 4 op het rooster.

- Waarom heeft uw school ervoor gekozen om vanaf deze groep te beginnen met het geven van Engels? Heeft u zich daarbij gebaseerd op onderzoeken / ervaringen van andere scholen / vragen van ouders, etc.?

Maatschappelijke ontwikkelingen. En daarnaast de veelheid aan Engelse taal waar jonge kinderen toch al mee te maken krijgen.

- Gebruikt uw school een bestaande methode om de kinderen Engels te leren (bv. Take it easy, EarlyBird) of maakt u gebruik van een zelf-ontwikkeld programma? Wordt er daarbij gebruik gemaakt van de volgende ‘onderdelen’ (en zo ja, vanaf welke groep?):
Take it easy

Materiaal	Gebruikt?	Zo ja, vanaf groep...
Leerboek (uitleg regels)		
Leesboek (teksten/verhalen)		
Woordenlijsten (woordenschat ontwikkelen)	Zit in werkboek	
Werkboek (oefeningen)	Vanaf groep 6	
Cd's / Luistermateriaal (verhalen / liedjes)	Zit in methode	
Video's	Zit in methode	
Spelletjes (in de klas)		
Spelletjes (via computer/tablet/smartboard)	Zit in methode	

- Waarom heeft u voor deze methode / dit programma gekozen?
Digibord methode met native speakers.
- Kunt u aangeven of de methode die u gebruikt specifieke aandacht besteedt aan de volgende onderdelen (en zo ja, vanaf welke groep):

Onderdeel	Specifieke aandacht?	Zo ja, vanaf groep...
Spreekvaardigheid	ja	1
Luistervaardigheid	ja	1
Schrijfvaardigheid		
Leesvaardigheid		
Grammatica	ja	6
Vocabulaire (woordenschat)	ja	6

- Zou u kunnen aangeven aan welke onderdelen de meeste aandacht aan wordt besteed per klas / periode? (bv. Onderbouw praten en luisteren, bovenbouw bijv. meer woordenschat, klein beetje grammatica)
Zoals je hierboven zegt!
- Welke werkvormen horen hierbij? (bv. onderbouw spelenderwijs, middenbouw iets formeler, bovenbouw daadwerkelijk ingeroosterde Engelse les)
Ja!
- Worden de kinderen getoetst? Vanaf welke klas? Op welke manier (bv verhaaltje schrijven of invuloefeningen)?
Toetsing vanaf gr 6 doormiddel van de methode toets die behoorlijk pittig is en verschillende onderdelen bevat: woordenschat, luistervaardigheid, grammatica, leesvaardigheid en zinsbouw.

- Wat vindt u het belangrijkste dat de kinderen leren (Spreken / luisteren / lezen / schrijven) – oftewel, wat is het einddoel dat u voor ogen heeft, welke kennis hoopt u dat de kinderen hebben verworven als ze hier in groep 8 van school gaan? Waarom vindt u juist dit belangrijk?

Het belangrijkste doel is vooral Engels durven spreken. Met daarnaast de basis in grammatica en woordenschat bij thema.

- Vanaf welke groep wordt op uw school Engels aangeboden?

Vanaf groep 1

- Waarom heeft uw school ervoor gekozen om vanaf deze groep te beginnen met het geven van Engels? Heeft u zich daarbij gebaseerd op onderzoeken / ervaringen van andere scholen / vragen van ouders, etc.?

Wij zijn bezig om een gecertificeerde 3-talige school te worden, en daar is dit één van de eisen voor.

- Gebruikt uw school een bestaande methode om de kinderen Engels te leren (bv. Take it easy, EarlyBird) of maakt u gebruik van een zelf-ontwikkeld programma? Wordt er daarbij gebruik gemaakt van de volgende ‘onderdelen’ (en zo ja, vanaf welke groep?):

Wij maken gebruik van Groove Me, een digitale methode gebaseerd op songteksten.

Materiaal	Gebruikt?	Zo ja, vanaf groep...
Leerboek (uitleg regels)	nee	
Leesboek (teksten/verhalen)	nee	
Woordenlijsten (woordenschat ontwikkelen)	ja	1
Werkboek (oefeningen)	werkbladen	5
Cd's / Luistermateriaal (verhalen / liedjes)	ja	1
Video's	ja	1
Spelletjes (in de klas)	nee	
Spelletjes (via computer/tablet/smartboard)	nee	

- Waarom heeft u voor deze methode / dit programma gekozen?

Omdat kinderen het een hele leuke manier vinden; er wordt veel samen gezongen met moderne popliedjes die de kinderen over het algemeen wel kennen.

- Kunt u aangeven of de methode die u gebruikt specifieke aandacht besteedt aan de volgende onderdelen (en zo ja, vanaf welke groep):

Onderdeel	Specifieke aandacht?	Zo ja, vanaf groep...
Spreekvaardigheid	ja	1
Luistervaardigheid	ja	1
Schrijfvaardigheid	ja	5
Leesvaardigheid	ja	4

Grammatica	ja	5
Vocabulaire (woordenschat)	ja	1

- Zou u kunnen aangeven aan welke onderdelen de meeste aandacht aan wordt besteed per klas / periode? (bv. Onderbouw praten en luisteren, bovenbouw bijv. meer woordenschat, klein beetje grammatica)
Onderbouw: luisteren, woordenschat en praten (met een native speaker)
Middenbouw: luisteren, woordenschat, praten en schrijven (met een native speaker)
Bovenbouw: luisteren, woordenschat, grammatica, praten en schrijven
- Welke werkvormen horen hierbij? (bv. onderbouw spelenderwijs, middenbouw iets formeler, bovenbouw daadwerkelijk ingeroosterde Engelse les)
Diverse oefeningen en werkvormen onder begeleiding van een native speaker, in kleine groepjes.
- Worden de kinderen getoetst? Vanaf welke klas? Op welke manier (bv verhaaltje schrijven of invuloefeningen)?
Ja, vanaf groep 5 is er iedere 3 weken een kennistoets over de leerdoelen van de 2 voorgaande weken.
- Wat vindt u het belangrijkste dat de kinderen leren (Spreken / luisteren / lezen / schrijven) – oftewel, wat is het einddoel dat u voor ogen heeft, welke kennis hoopt u dat de kinderen hebben verworven als ze hier in groep 8 van school gaan? Waarom vindt u juist dit belangrijk?
Wij vinden het belangrijk dat kinderen voldoende zelfvertrouwen hebben om een vreemde taal te spreken of te verstaan. Daarnaast proberen wij de kinderen een basis te geven voor het voortgezet onderwijs, door ze alvast de basisprincipes van de grammatica aan te leren en een redelijke woordenschat aan te leren. We zijn nog maar kort bezig in dit traject, dus een duidelijk einddoel is er (nog) niet.

- Vanaf welke groep wordt op uw school Engels aangeboden?
Vanaf groep 1.
- Waarom heeft uw school ervoor gekozen om vanaf deze groep te beginnen met het geven van Engels? Heeft u zich daarbij gebaseerd op onderzoeken / ervaringen van andere scholen / vragen van ouders, etc.?
Engels wordt steeds belangrijker als internationale taal. Wij willen onze kinderen daar op jonge leeftijd al mee laten leren.
- Gebruikt uw school een bestaande methode om de kinderen Engels te leren (bv. Take it easy, EarlyBird) of maakt u gebruik van een zelf-ontwikkeld programma? Wordt er daarbij gebruik gemaakt van de volgende ‘onderdelen’ (en zo ja, vanaf welke groep?):
Groep 1 t/m 4 werken met I-pockets
Groep 5 t/m 8 werken met Our Discovery Island

Materiaal	Gebruikt?	Zo ja, vanaf groep...
Leerboek (uitleg regels)	Ja	4

Leesboek (teksten/verhalen)	Nee	-
Woordenlijsten (woordenschat ontwikkelen)	Nee	-
Werkboek (oefeningen)	Ja	4
Cd's / Luistermateriaal (verhalen / liedjes)	Ja	1
Video's	Ja	1
Spelletjes (in de klas)	Ja	1
Spelletjes (via computer/tablet/smartboard)	Nee	-

- Waarom heeft u voor deze methode / dit programma gekozen?
Positieve geluiden. Aantrekkelijke methode die kinderen op jonge leeftijd spelenderwijs met Engels in aanraking laat komen. I-pockets sluit goed aan op Our Discovery Island.
- Kunt u aangeven of de methode die u gebruikt specifieke aandacht besteedt aan de volgende onderdelen (en zo ja, vanaf welke groep):

Onderdeel	Specifieke aandacht?	Zo ja, vanaf groep...
Spreekvaardigheid	Ja	1
Luistervaardigheid	Ja	1
Schrijfvaardigheid	Ja	4
Leesvaardigheid	Ja	4
Grammatica	Ja	6
Vocabulaire (woordenschat)	Ja	1

- Zou u kunnen aangeven aan welke onderdelen de meeste aandacht aan wordt besteed per klas / periode? (bv. Onderbouw praten en luisteren, bovenbouw bijv. meer woordenschat, klein beetje grammatica)
Onderbouw: luister- en spreekvaardigheid
Bovenbouw: luister-, spreek- en schrijfvaardigheid
- Welke werkvormen horen hierbij? (bv. onderbouw spelenderwijs, middenbouw iets formeler, bovenbouw daadwerkelijk ingeroosterde Engelse les)
Onderbouw: spelenderwijs d.m.v. veel liedjes, versjes en rollenspel
Bovenbouw: d.m.v. leer- en werkboeken, waarbij versjes en liedjes veelvuldig terugkomen.
- Worden de kinderen getoetst? Vanaf welke klas? Op welke manier (bv. verhaaltje schrijven of invuloefeningen)?
Vanaf groep 5 d.m.v. een toets op een werkblad. Er is een onderdeel luistervaardigheid en een onderdeel lees- en schrijfvaardigheid.

- Wat vindt u het belangrijkste dat de kinderen leren (Spreken / luisteren / lezen / schrijven) – oftewel, wat is het einddoel dat u voor ogen heeft, welke kennis hoopt u dat de kinderen hebben verworven als ze hier in groep 8 van school gaan? Waarom vindt u juist dit belangrijk?

Dat kinderen een gesprek in het Engels kunnen voeren, waarbij ze zelf een stevige basis hebben wat betreft luisteren en spreken. Kinderen moeten plezier ervaren in het leren van een vreemde taal.

- Vanaf welke groep wordt op uw school Engels aangeboden?

Vanaf groep 1/2

- Waarom heeft uw school ervoor gekozen om vanaf deze groep te beginnen met het geven van Engels? Heeft u zich daarbij gebaseerd op onderzoeken / ervaringen van andere scholen / vragen van ouders, etc.?

Tot twee jaar geleden hebben we alleen vanaf groep 7 Engels aangeboden. Uit ervaringen op de middelbare school van onze oud leerlingen bleek dat ze te weinig geleerd hadden op het gebied van Engels. Ook kwam er een vraag van uit de ouders om eerder met Engels te beginnen. Daarnaast leefde er al wel een idee dat Engels in deze tijd een veel belangrijkere plaats in neemt en het daarom wenselijk is dat kinderen eerder Engels aangeboden krijgen. We zijn ons toen gaan oriënteren en hebben ervaringen van andere scholen meegenomen. Uiteindelijk is de beslissing teambreed genomen om vanaf groep 1/2 met Engels aan de slag te gaan.

- Gebruikt uw school een bestaande methode om de kinderen Engels te leren (bv. Take it easy, EarlyBird) of maakt u gebruik van een zelf-ontwikkeld programma? Wordt er daarbij gebruik gemaakt van de volgende ‘onderdelen’ (en zo ja, vanaf welke groep?):
We gebruiken Take it easy.

Materiaal	Gebruikt?	Zo ja, vanaf groep...
Leerboek (uitleg regels)	nee	
Leesboek (teksten/verhalen)	nee	
Woordenlijsten (woordenschat ontwikkelen)	nee	
Werkboek (oefeningen)		Vanaf groep 5
Cd's / Luistermateriaal (verhalen / liedjes)		Vanaf groep 1/2
Video's (filmpjes op het digibord)		Vanaf groep 1/2
Spelletjes (in de klas)		Vanaf groep 1/2
Spelletjes (via computer/tablet/smartboard)		Vanaf groep 1/2

- Waarom heeft u voor deze methode / dit programma gekozen?
Goed aanbod vanaf groep 1/2, gebruik van native speakers, goede digibordsoftware.

- Kunt u aangeven of de methode die u gebruikt specifieke aandacht besteedt aan de volgende onderdelen (en zo ja, vanaf welke groep):

Onderdeel	Specifieke aandacht?	Zo ja, vanaf groep...
Spreekvaardigheid		Vanaf groep 1/2
Luistervaardigheid		Vanaf groep 1/2
Schrijfvaardigheid	Vanaf groep 7/8	
Leesvaardigheid	?	
Grammatica	Vanaf groep 5/6	
Vocabulaire (woordenschat)	Vanaf groep 1/2	

- Zou u kunnen aangeven aan welke onderdelen de meeste aandacht aan wordt besteed per klas / periode? (bv. Onderbouw praten en luisteren, bovenbouw bijv. meer woordenschat, klein beetje grammatica)

Onderbouw vooral verkennen, wennen aan de taal, vooral luisteren en praten, middenbouw en bovenbouw ook grammatica etc.

- Welke werkvormen horen hierbij? (bv. onderbouw spelenderwijs, middenbouw iets formeler, bovenbouw daadwerkelijk ingeroosterde Engelse les)
- In de onderbouw liedjes, spelletjes en kleine lesjes in de kring, in de middenbouw elke week 1 les op het rooster, in de bovenbouw 2 lessen per week op het rooster.**

- Worden de kinderen getoetst? Vanaf welke klas? Op welke manier (bv verhaaltje schrijven of invuloefeningen)?

Vanaf groep 5/6 wordt er getoetst.

- Wat vindt u het belangrijkste dat de kinderen leren (Spreken / luisteren / lezen / schrijven) – oftewel, wat is het einddoel dat u voor ogen heeft, welke kennis hoopt u dat de kinderen hebben verworven als ze hier in groep 8 van school gaan? Waarom vindt u juist dit belangrijk? **Vooraf mondelinge taalvaardigheid. Ook een basiskennis van de grammatica en woordenschat. Dit is belangrijk als goede basis voor het Engels op het vo.**

- Vanaf welke groep wordt op uw school Engels aangeboden?

Vanaf groep 1

- Waarom heeft uw school ervoor gekozen om vanaf deze groep te beginnen met het geven van Engels? Heeft u zich daarbij gebaseerd op onderzoeken / ervaringen van andere scholen / vragen van ouders, etc.?

Hoe jonger hoe beter: leerbaarheid.

- Gebruikt uw school een bestaande methode om de kinderen Engels te leren (bv. Take it easy, EarlyBird) of maakt u gebruik van een zelf-ontwikkeld programma? Wordt er daarbij gebruik gemaakt van de volgende ‘onderdelen’ (en zo ja, vanaf welke groep?):

<http://www.chatterboxes.nl/site/index.php/nl/>

Materiaal	Gebruikt?	Zo ja, vanaf groep...
Leerboek (uitleg regels)	nee	
Leesboek (teksten/verhalen)	nee	
Woordenlijsten (woordenschat ontwikkelen)	Zit in chatterboxes	1
Werkboek (oefeningen)	nee	
Cd's / Luistermateriaal (verhalen / liedjes)	Ja via internet	1
Video's	nee	
Spelletjes (in de klas)	Ja veel	1
Spelletjes (via computer/tablet/smartboard)	Ja : duolingo	6

- Waarom heeft u voor deze methode / dit programma gekozen?

Is speelt en natuurlijk taalgebruik

- Kunt u aangeven of de methode die u gebruikt specifieke aandacht besteedt aan de volgende onderdelen (en zo ja, vanaf welke groep):

Onderdeel	Specifieke aandacht?	Zo ja, vanaf groep...
Spreekvaardigheid	ja	1
Luistervaardigheid	ja	1
Schrijfvaardigheid	nee	
Leesvaardigheid	Ja	3
Grammatica	Ja	3
Vocabulaire (woordenschat)	ja	1

- Zou u kunnen aangeven aan welke onderdelen de meeste aandacht aan wordt besteed per klas / periode? (bv. Onderbouw praten en luisteren, bovenbouw bijv. meer woordenschat, klein beetje grammatica)

Alle groepen vooral spreektaal, liedjes, boeken lezen, voorlezen

- Welke werkvormen horen hierbij? (bv. onderbouw spelenderwijs, middenbouw iets formeler, bovenbouw daadwerkelijk ingeroosterde Engelse les)

Een middag lesgeven in het Engels, veel liedjes, prentenboeken, onderling spreken

- Worden de kinderen getoetst? Vanaf welke klas? Op welke manier (bv verhaaltje schrijven of invuloefeningen)?

Nee

- Wat vindt u het belangrijkste dat de kinderen leren (Spreken / luisteren / lezen / schrijven) – oftewel, wat is het einddoel dat u voor ogen heeft, welke kennis hoopt u dat de kinderen hebben verworven als ze hier in groep 8 van school gaan? Waarom vindt u juist dit belangrijk?

Spreektaal en verstaan is voor mij het belangrijkste. Als ze van school gaan moeten ze redelijk wat Engels kunnen verstaan en terug kunnen spreken.

Groep 5

- Vanaf welke groep wordt op uw school Engels aangeboden?
Vanaf groep 5 spelenderwijs met liedjes en dergelijke, vanaf groep 6 vanuit de methode.

Waarom heeft uw school ervoor gekozen om vanaf deze groep te beginnen met het geven van Engels? Heeft u zich daarbij gebaseerd op onderzoeken / ervaringen van andere scholen / vragen van ouders, etc.?

Het was altijd traditioneel vanaf groep 7. We merkten dat de kinderen daar de start nogal moeilijk vonden. De methode begint namelijk eigenlijk al in groep 5. Dit jaar hebben we daarom in groep 6 al de methode ingevoerd. We denken erover om dat volgend jaar vanaf groep 5 te gaan doen. Echter, het basisschoolprogramma zit al zo vol...

- Gebruikt uw school een bestaande methode om de kinderen Engels te leren (bv. Take it easy, EarlyBird) of maakt u gebruik van een zelf-ontwikkeld programma? Wordt er daarbij gebruik gemaakt van de volgende 'onderdelen' (en zo ja, vanaf welke groep?):
Take it easy

Materiaal	Gebruikt?	Zo ja, vanaf groep...
Leerboek (uitleg regels)		
Leesboek (teksten/verhalen)		
Woordenlijsten (woordenschat ontwikkelen)		
Werkboek (oefeningen)	Ja	6
Cd's / Luistermateriaal (verhalen / liedjes)		
Video's		
Spelletjes (in de klas)		
Spelletjes (via computer/tablet/smartboard)	Ja	6

- Waarom heeft u voor deze methode / dit programma gekozen?

Veel digitaal, dus goed uitgesproken, afwisselend, veel mogelijkheden voor video, audio etc.

- Kunt u aangeven of de methode die u gebruikt specifieke aandacht besteedt aan de volgende onderdelen (en zo ja, vanaf welke groep):

Onderdeel	Specifieke aandacht?	Zo ja, vanaf groep...
Spreekvaardigheid	ja	Start methode
Luistervaardigheid	ja	Start methode
Schrijfvaardigheid	ja	Geen zicht op
Leesvaardigheid	ja	Geen zicht op
Grammatica	ja	Geen zicht op
Vocabulaire (woordenschat)	ja	Start methode

- Zou u kunnen aangeven aan welke onderdelen de meeste aandacht aan wordt besteed per klas / periode? (bv. Onderbouw praten en luisteren, bovenbouw bijv. meer woordenschat, klein beetje grammatica)
Sowieso in elke groep vooral woordenschat en luister- en spreekvaardigheid. Het aandeel lees- en schrijfvaardigheid wordt heel langzaam uitgebreid.
 - Welke werkvormen horen hierbij? (bv. onderbouw spelenderwijs, middenbouw iets formeler, bovenbouw daadwerkelijk ingeroosterde Engelse les)
Precies zoals je het beschrijft.
 - Worden de kinderen getoetst? Vanaf welke klas? Op welke manier (bv verhaaltje schrijven of invuloefeningen)?
Invuloefeningen vanaf groep 7
 - Wat vindt u het belangrijkste dat de kinderen leren (Spreken / luisteren / lezen / schrijven) – oftewel, wat is het einddoel dat u voor ogen heeft, welke kennis hoopt u dat de kinderen hebben verworven als ze hier in groep 8 van school gaan? Waarom vindt u juist dit belangrijk?
Spreken en luisteren. Zoals je ook je moedertaal aanleert. We hopen vooral dat ze zich kunnen redden op de middelbare school met Engels. Een redelijk begrip van eenvoudige Engelse woorden en zinnen en enige spraakvaardigheid.
-

- Vanaf welke groep wordt op uw school Engels aangeboden?
Groep 5
- Waarom heeft uw school ervoor gekozen om vanaf deze groep te beginnen met het geven van Engels?
In de toekomst willen we misschien naar Engels op de hele school. De eerste start is Engels geven vanaf groep 5 in plaats van af groep 7.
- Heeft u zich daarbij gebaseerd op onderzoeken / ervaringen van andere scholen / vragen van ouders, etc.?
Nee
- Gebruikt uw school een bestaande methode om de kinderen Engels te leren (bv. Take it easy, EarlyBird) of maakt u gebruik van een zelf-ontwikkeld programma? Wordt er daarbij gebruik gemaakt van de volgende ‘onderdelen’ (en zo ja, vanaf welke groep?):
Wij gebruiken Take it Easy

[onvolledige vragenlijst]

Groep 7

- Vanaf welke groep wordt op uw school Engels aangeboden?
Vanaf groep 7

- Waarom heeft uw school ervoor gekozen om vanaf deze groep te beginnen met het geven van Engels? Heeft u zich daarbij gebaseerd op onderzoeken / ervaringen van andere scholen / vragen van ouders, etc.?
Sinds heel veel jaren wordt er vanaf deze groep Engels gegeven. We hebben ons verder niet bezig gehouden met onderzoek e.d. misschien dat we in de toekomst wel Engels gaan geven aan jongere kinderen. Er zijn nu binnen de school echter andere zaken die prioriteit hebben.
- Gebruikt uw school een bestaande methode om de kinderen Engels te leren (bv. Take it easy, EarlyBird) of maakt u gebruik van een zelf-ontwikkeld programma? Wordt er daarbij gebruik gemaakt van de volgende 'onderdelen' (en zo ja, vanaf welke groep?):
Real English.....Let's do it.

Materiaal	Gebruikt?	Zo ja, vanaf groep...
Leerboek (uitleg regels)	X	7
Leesboek (teksten/verhalen)	X	7
Woordenlijsten (woordenschat ontwikkelen)	X	7
Werkboek (oefeningen)	X	7
Cd's / Luistermateriaal (verhalen / liedjes)	X	7
Video's	X	7
Spelletjes (in de klas)		
Spelletjes (via computer/tablet/smartboard)		

- Waarom heeft u voor deze methode / dit programma gekozen?
Sprak ons het meeste aan.
- Kunt u aangeven of de methode die u gebruikt specifieke aandacht besteedt aan de volgende onderdelen (en zo ja, vanaf welke groep):

Onderdeel	Specifieke aandacht?	Zo ja, vanaf groep...
Spreekvaardigheid	X	7
Luistervaardigheid	X	7
Schrijfvaardigheid	X	7
Leesvaardigheid		
Grammatica		
Vocabulaire (woordenschat)	X	7

- Zou u kunnen aangeven aan welke onderdelen de meeste aandacht aan wordt besteed per klas / periode? (bv. Onderbouw praten en luisteren, bovenbouw bijv. meer woordenschat, klein beetje grammatica)
Bovenbouw: luisteren, spreken, woordenschat
- Welke werkvormen horen hierbij? (bv. onderbouw spelenderwijs, middenbouw iets formeler, bovenbouw daadwerkelijk ingeroosterde Engelse les)
Daadwerkelijk ingeroosterde les.

- Worden de kinderen getoetst? Vanaf welke klas? Op welke manier (bv verhaaltje schrijven of invuloefeningen)?

Ja, soms een verhaaltje schrijven, soms een invuloefening, vocabulaire

- Wat vindt u het belangrijkste dat de kinderen leren (Spreken / luisteren / lezen / schrijven) – oftewel, wat is het einddoel dat u voor ogen heeft, welke kennis hoopt u dat de kinderen hebben verworven als ze hier in groep 8 van school gaan? Waarom vindt u juist dit belangrijk?

Dat ze zich kunnen redden in de eerste klas van het VO. Dat behelst alle terreinen, dus zowel spreken, luisteren, schrijven als lezen.

- Vanaf welke groep wordt op uw school Engels aangeboden?

Groep 7, maar vanaf dit jaar wordt er ongeveer elke twee maanden een Engelse activiteit in alle groepen gegeven.

- Waarom heeft uw school ervoor gekozen om vanaf deze groep te beginnen met het geven van Engels? Heeft u zich daarbij gebaseerd op onderzoeken / ervaringen van andere scholen / vragen van ouders, etc.?

Zo hebben we het jaren gedaan. Dit jaar zijn we oriënterend op het integreren van Engels van groep 1.

- Gebruikt uw school een bestaande methode om de kinderen Engels te leren (bv. Take it easy, EarlyBird) of maakt u gebruik van een zelf-ontwikkeld programma? Wordt er daarbij gebruik gemaakt van de volgende ‘onderdelen’ (en zo ja, vanaf welke groep?):

We gebruiken Hello World , en zijn oriënterend m.b.t. Early Bird.

Materiaal	Gebruikt?	Zo ja, vanaf groep...
Leerboek (uitleg regels)	ja	7/8
Leesboek (teksten/verhalen)	ja	7/8
Woordenlijsten (woordenschat ontwikkelen)	ja	7/8
Werkboek (oefeningen)	ja	7/8
Cd's / Luistermateriaal (verhalen / liedjes)	ja	7/8
Video's	ja	7/8
Spelletjes (in de klas)	ja	1 t/m 8 elke 2 maanden
Spelletjes (via computer/tablet/smartboard)	ja	1 t/m 8 elke 2 maanden

- Waarom heeft u voor deze methode / dit programma gekozen?

Ik ben niet bij de aanschaf van de methode geweest. Ik ga er vanuit dat op het moment van aanschaf deze methode het beste paste bij de visie van de school.

- Kunt u aangeven of de methode die u gebruikt specifieke aandacht besteedt aan de volgende onderdelen (en zo ja, vanaf welke groep):

Onderdeel	Specifieke aandacht?	Zo ja, vanaf groep...
Spreekvaardigheid	ja	7/8
Luistervaardigheid	ja	7/8
Schrijfvaardigheid	nee	7/8
Leesvaardigheid	ja	7/8
Grammatica	nauwelijks	7/8
Vocabulaire (woordenschat)	ja	7/8

- Zou u kunnen aangeven aan welke onderdelen de meeste aandacht aan wordt besteed per klas / periode? (bv. Onderbouw praten en luisteren, bovenbouw bijv. meer woordenschat, klein beetje grammatica)

We zijn ons ervan bewust geworden (dankzij gesprekken met het VO) dat het belangrijk is om je eerst te richten op de luistervaardigheid en vervolgens de spreekvaardigheid. Deze twee vaardigheden staan bij ons in de lessen centraal. Zo spreken de leerkrachten tijdens de lessen zoveel mogelijk Engels en proberen we een veilige sfeer te hanteren waarin kinderen Engels durven te spreken.

- Welke werkvormen horen hierbij? (bv. onderbouw spelenderwijs, middenbouw iets formeler, bovenbouw daadwerkelijk ingeroosterde Engelse les)

Veel opwarmingsspelletjes, waarbij kinderen tegelijkertijd aan het woord zijn (veilige sfeer). Veel 5/ 10 minuten spelletjes in het Engels. Kijken/ luisteren naar Engelse fragmenten.

- Worden de kinderen getoetst? Vanaf welke klas? Op welke manier (bv verhaaltje schrijven of invuloefeningen)?

Vanaf groep 7 middels de methode toets. Hierbij wordt geen beroep gedaan op schrijfvaardigheid (slechts hokjes aan kruisen). Wel op Luister en leesvaardigheid. De leerkracht beoordeelt de spreekvaardigheid.

- Wat vindt u het belangrijkste dat de kinderen leren (Spreken / luisteren / lezen / schrijven) – oftewel, wat is het einddoel dat u voor ogen heeft, welke kennis hoopt u dat de kinderen hebben verworven als ze hier in groep 8 van school gaan? Waarom vindt u juist dit belangrijk?

We zijn ons ervan bewust geworden (dankzij gesprekken met het VO) dat het belangrijk is om je eerst te richten op de luistervaardigheid en vervolgens de spreekvaardigheid. Deze twee vaardigheden staan bij ons in de lessen centraal. Zo spreken de leerkrachten tijdens de lessen zoveel mogelijk Engels en proberen we een veilige sfeer te hanteren waarin kinderen Engels durven te spreken. Dit vinden wij dan ook het meest belangrijk.

Appendix C – Overige scholeninformatie; Engels vanaf groep 5

Basisschool De IJsbreker, Amsterdam:

Op De IJsbreker geven we Engels vanaf groep 5 (8-9 jarigen). We beginnen met level 1 en eindigen met level 3 in groep 8. We gebruiken hierbij de methode “Just do it!”. Voordat onze keuze op deze methode Engels was gevallen, hebben we eerst zorgvuldig onderzoek gedaan naar alle Engelse methodes voor de basisschool in Nederland. Ook hebben we bekeken wat de beste leeftijd is om te beginnen met Engels. Voorop stond dat we wilden aansluiten bij de Europese richtlijnen voor taalonderwijs en tevens zochten we een methode die naadloos aansluit bij het Engels op het voortgezet onderwijs na groep 8. Just do it bevat als eerste methode in Nederland een doorgaande lijn van basisonderwijs naar middelbaar onderwijs. Een andere wens was, dat we onze leerlingen willen laten meedoen aan de internationale Anglia examens. Het Engelse Chichester College heeft internationale examens ontwikkeld, de Anglia-examens. De examens zijn uitgegroeid tot een internationale standaard: kinderen van over de hele wereld nemen eraan deel. Er zijn Anglia-examens op 12 niveaus. De eerste drie komen overeen met de drie levels van Just do it! Als de leerlingen level 3 hebben afgerond, dan hebben ze een voorsprong van een halfjaar tot een jaar wanneer ze op het voortgezet onderwijs komen. Ook met de auteur van de methode, Ageeth Verbruggen, hebben we meerdere keren contact gehad en zij heeft ons ook geadviseerd tijdens ons keuze-proces.

(<http://www.basisschooldeijsbreker.nl/over-het-onderwijs/engels>)

Basisschool De Vierambacht, Rotterdam

In de groepen 5 tot en met 8 wordt Engels aangeboden als tweede taal volgens de uitgangspunten van Early Bird. We gebruiken hier de methode ‘Backpack’ voor. Deze houden o.a. in dat er naast specifieke verwerving van Engelse taalvaardigheid ook andere lessen (bijvoorbeeld muziek) in het Engels worden aangeboden. Dit geschiedt gedurende twee uur per week. Wij krijgen hierbij ter ondersteuning hulp en les van een native speaker mevrouw Joanna Wendholt. Zij is voor één dagdeel aan onze school verbonden.

Ter voorbereiding op het functioneren in een globaliserende samenleving is de beheersing van de Engelse taal onontbeerlijk. De school is een Early Bird school; dit houdt voor ons in dat de groepen 5 tot en met 8 volgens de uitgangspunten van deze organisatie Engels krijgen. Een native speaker staat ons terzijde bij het geven van een aantal uren Engels in de week. Dit zou bijvoorbeeld kunnen inhouden dat een muzikles geheel in het Engels geschiedt.

(<http://devierambacht.nl/images/devierambacht/schoolgids20142015.pdf>)

Basisschool Het Baken, Werkendam

In de groepen 5 t/m 8 wordt les in Engelse taal gegeven. We volgen daarvoor de digitale methode ‘Take it Easy’. Deze methode biedt alle aspecten van het onderwijs in de Engelse taal via internet aan. Zowel theorie als uitspraak komen goed aan bod. Kinderen leren eenvoudige gesprekjes voeren over allerlei dagelijkse onderwerpen. Het, in het Engels, praten met elkaar is belangrijk.

(http://www.pcbshetbaken.nl/file_popup.php?id=324678&aPop=1&popup=true)

Basisschool Koningin Beatrix, Buren

Engels wordt onderwezen in de groepen 5 t/m 8 met behulp van de methode "Take it Easy". Met de komst van deze methode bij aanvang van het schooljaar 2011-2012 wordt het vak Engels voor het eerst ook aangeboden in de leerjaren 5 en 6. Hiermee sluiten wij aan bij maatschappelijke ontwikkelingen: kinderen komen steeds jonger in aanraking met de Engelse taal en de plaats van deze taal wordt in het dagelijks leven steeds belangrijker.

(<http://www.beatrixschool-buren.nl/content/docs/Beatrix%20-%20schoolgids%202014-2015.doc>)

Basisschool De Pleiaden, IJmuiden

Doordat de Engelse taal een grote rol in onze maatschappij inneemt, bijvoorbeeld door de toenemende internationalisering, is het wenselijk om zo vroeg mogelijk met Engels in de basisschool te beginnen. In groep 5 en 6 starten wij met het vak Engels. Hier staat vooral het durven spreken en plezier ervaren in het aanleren van eenvoudig Engels centraal. Dit gebeurt door middel van thema's die aansluiten bij de belevingswereld van de leerlingen. Hierbij gebruiken wij verschillende werkvormen zoals liedjes-spelletjes, werkbladen, luisteroefeningen enz. In groep 7 en 8 gebruiken we de methode Real English-let's do it! Het gaat hier vooral om mondelinge communicatie en om het lezen van eenvoudige teksten. Voorts leren de leerlingen om woordbetekenissen en schrijfwijzen van woorden op te zoeken met het woordenboek.

(http://www.pleiaden.nl/index.php?module=Downloads&func=prep_hand_out&lid=136)

*Basisschool De Notenboom, Utrecht***Ontwikkelpunten:**

Kinderen vinden dat ze nog niet goed genoeg Engels kunnen spreken.

Sinds vorig schooljaar wordt een nieuwe Engelse methode gebruikt vanaf groep 5 en het instapniveau voor de huidige groep 6, 7 en 8 is nu vrij hoog. Wij verwachten dat dit straks beter wordt, vooral voor de komende groepen 6, 7 en 8.

Vanaf groep 5 krijgen kinderen Engelse les. Wij vinden dat we dat moeten doen omdat de huidige tijd er om vraagt. Daarnaast merken we dat het instapniveau in groep 7 erg hoog ligt bij de methode die wij gebruiken.

We geven Engels aan de groepen 5 t/m 8. We gebruiken hiervoor de methode Take it easy. De methode is grotendeels digitaal en de les wordt in het Engels gegeven.

Voor de cognitieve vakken, de zaakvakken en Engels gebruiken we de methodetoetsen.

(http://www.ksu-notenboom.nl/downloadmappen/Schoolgids/SCHOOLGIDS_De_Notenboom_14-15_def_sept_2014.doc)

Appendix D – Overige scholeninformatie; Engels vanaf groep 7

Basisschool Op de Horst, Groesbeek

De kinderen werken gedurende twee jaar met de methode Bubbles. Het doel van deze methode is om kinderen een positieve houding ten aanzien van het Engels bij te brengen en om kinderen communicatievaardigheden mee te geven.

(<http://www.bs-opdehorst.nl/uploads/images/schoolgids20112014.pdf>)

Wethouder Brederodeschool, Rijswijk

In de groepen 7 en 8 wordt Engels gegeven via de methode Bubbles. Op speelse wijze leren de kinderen de basisbeginselen van deze taal. In groep 8 worden deze basisbeginselen verder uitgebreid. Zij zullen bij latere lessen op het voortgezet onderwijs kunnen voortborduren op hun basiskennis.

(http://www.brederodeschool.nl/uploads/downloads/schoolgids_wbs_internet_versie.pdf)

Basisschool De Morgenster, Hoogeveen

In de groepen 7 en 8 krijgen de kinderen Engels. Het accent ligt hierbij op mondelinge taalvaardigheid. We gebruiken daarvoor de methode ‘Real English’.

(<http://www.pricoh.nl/demorgenster/wp-content/uploads/sites/3/schoolgids-De-Morgenster-2014-20151.pdf>)

Basisschool Tweemaster-Kameleon, Oost-Souburg

Vanaf groep 7 leren de kinderen Engels. We doen dit met de methode “Hello World”. Spreekvaardigheid staat hierbij voorop. Dit betekent dat er veel gesproken wordt over alledaagse thema’s zoals kennismaken, woonomgeving, kleding, vakantie e.d., om in het dagelijkse leven en bijv. op vakantie een behoorlijk gesprek te kunnen voeren. Tevens streven wij ernaar dat de kinderen de taal zo goed mogelijk kunnen verstaan en lezen.

(<https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=dHdlZW1hc3Rlci5pbmZvfGFsZ2VtZWVufGd4Ojc1NzBIMjY4N2NIMTEwNzg>)

Basisschool Het Veldhuis, De Meern

Inmiddels is Engels al een aantal jaren een verplicht vak voor de groepen 7 en 8 in het basisonderwijs.

Hierbij ligt het accent vooral op het leren spreken. De methode Groove Me vormt de rode draad hierbij. Een leerling boek, een werkboek en een cd met gesproken teksten en liedjes leren de kinderen veel Engelse woorden en zinnen. Groove.me is een revolutionaire digibord lesmethode Engels voor het basisonderwijs. De eerste complete lesmethode Engels waarbij

muziek de basis is van alle lessen. De muziek die gebruikt wordt is 'echte' muziek: bekende popsongs en eigentijdse hits in hun oorspronkelijke uitvoering. In de lessen wordt het thema van het liedje gebruikt om leerlingen

Engels te leren, daarbij komen alle vaardigheden aan bod. De lessen beperken zich niet tot alleen de woorden uit het liedje, maar worden uitgebreid met woorden passend bij het thema.

http://www.hetveldhuis.nl/syndeo_data/media/schoolgids/Schoolgids_2014-2015.pdf